

Miljømål i fare, advarer forsker

Bare «drittsekken» følger avtalene

Seks av sju internasjonale miljøavtaler blir ikke fulgt opp skikkelig, viser en ny oversikt fra Fridtjof Nansen institutt. Landene klarer ikke å rapportere hva de gjør for å følge opp avtalene.

Bare miljøvernminister i Storbritannia, John Gummer, kan slå seg på brystet: Sammen med USA og Tyskland har britene rapportert til alle de sju miljøavtalene.

«Drittsekken» John Gummer er en av de få miljøvernministrene som faktisk forteller hva han gjør for å oppfylle internasjonale miljøavtaler. (Foto: Kimmo Mäntylä/Lehtikuva/NTB)

side 3

INNHOOLD

- 3 Strid om utsetting av PCB-fisk
- 4 Miljøavgiftene havnet i skuffen
- 5 Ja til CO₂-avgift, nei til kulldrift
- 6 Frøene dør i verdens genbanker
- 8 Norsk eksport øker danske utslipp
- 9 Miljø-ødeleggende jordbruk billigst
- 10 Stortinget utvider barskogvernet

Billigst energi i Norge

Kraftkrevende industri i Norge betaler minst for energien. I andre OECD-land må industrien betale inntil seks ganger mer for energien enn i Norge.

Norsk energipris ligger langt under prisen i land som

Sverige, Finland og USA, viser en svensk offentlig utredning.

Utredningen er presentert i rapporten fra Grønn Skattekommisjon. Likevel klager norsk industri på konkurranseevnen og truer med utflytting hvis de blir ilagt CO₂-avgift.

Grønn skattekommisjon
side 4, 5 og 6

Ukjent Naturvernår

I januar 1996 visste bare syv prosent av befolkningen at 1995 var et naturvernår. Enda færre kjente til de sakene som ble profilert.

Tallene kommer fram i en meningsmåling fra Feedback Research.
side 7

Natur&miljø Bulletin

UTGIVER: Norges Naturvernforbund ANSV. RED: Arild Svalbjørg
REDAKSJON: Ole P. Pedersen, Jens P. Toldnæs, Siri L. Nilsen, Audun Garberg

Boks 2113 Grünerløkka, 0505 Oslo
BANKGIRO: 8200 01 44203
POSTGIRO: 0803 50 94602
E-POST: redn@sn.no
TELEFON: 22 71 55 20
TELEFAKS: 22 71 56 40
DIREKTE: 22 04 46 + 39 (Nilsen), 40
(Svalbjørg), 41 (Toldnæs), 42
(Pedersen), 44 (Garberg)
NESTE UTGAVE: 28. juni 1996.

ANNONSER TLF: 22 71 92 20
ANNONSER FAKS: 22 71 92 38
ABONNEMENT:
199/år (privatpersoner)
500/år (bedrifter)
PRODUKSJON: Gan Grafisk, Oslo.
Trykket på Cycius, 100% resirkulert

norsk fagpresse®

Miljøsamarbeid i stampe

OECD-landene følger ikke opp de miljøavtalene de selv har inngått. Bare avtalen om langtransportert luftforurensning blir fulgt opp av alle. Hvordan andre avtaler blir fulgt opp, forblir en hemmelighet for andre enn landene selv.

I flere tilfeller har færre enn halvparten av dem som signerte avtalene fulgt opp. Slik oppnår en rekke land, deriblant Norge, at det forblir en hemmelighet for det internasjonale samfunn om avtalene virker.

Forsker Helge Ole Bergesen tror lite på at de landene som ikke rapporterer har oppfylt avtalen. Det er neppe noe dristig tips. Det er derfor forstemmende at så mange land bryter den plikten de har overfor de andre avtalepartnerne til å rapportere.

Det er ikke noen umulighet å følge opp en internasjonal miljøavtale. Det forutsetter bare at man er villig til å gjøre det. For å rapportere hvordan, eller om, avtalen er fulgt opp, kreves det faktisk ikke stort annet enn at noen har ansvaret for å gjøre det. Men det er selvfølgelig litt pinlig å rapportere dersom man ikke har gjort en døy. Det er jo også meningen.

At Tyskland har orden i miljøsakene sine er neppe egnet til å overraske. Landet er kjent både for å ha orden, og for å ha en miljøbevisst opinion. Men at John Majors Storbritannia er like flinke som Tyskland, og at USA følger hakk i hæl, er mer overraskende. At alle de tre landene er langt flinkere enn både Norge og Sverige til å overholde rapporteringspliktene sine er kanskje mer overraskende, men det er vanskelig å si at det er gledelig.

For det burde være en selvfølge at alle fulgte opp. Internasjonale avtaler er helt nødvendige for å føre en effektiv miljøpolitikk på en rekke områder. En slik praksis, som Norge og de fleste andre følger, er med på å undergrave tilliten landene imellom, og tilliten til internasjonale avtaler som virkemiddel for en bedre miljøpolitikk.

Norge har tradisjon for å være en av de flinkeste guttene i klassen i de fleste internasjonale sammenhenger. Det er en tradisjon vi bør holde i hevd også når det gjelder miljøavtaler. Det er litt pinlig, Thorbjørn Berntsen, at «drittsekken» John Gummer er flinkere enn deg.

Gjestekommentar

Mot meninger og meningers mot

Sveinung Oftedal

Rådgiver, Naturvernforbundet

Miljøspørsmål stjeler igjen de beste plassene i medienes spalter, er temaet i de mest høylydte politiske diskusjoner, og er verdig en fordums statsmanns pamflett. Igjen mener man noe om miljø, og meninger skal igjen omsettes til handling.

Grønn skattekommisjon la nylig fram sin innstilling til offentlig beskuelse. Medienes appetitt har vært glupende, og den er servert til folket både foretlet til et kulinarisk syv retters måltid, og som bedrevet føde til populistiske ganer. Aftenpostens journalistiske kjøkken har servert en rikholdig meny, mens VGs «fast food bar» ikke engang brydde seg med å åpne den frose skattepakken før de serverte den grønne skatten som en politisk umulighet i avisens kommentar. Det er for meg utrolig at man får lov til å skrive en politisk kommentar på side to i landets største avis om et tema man overhode ikke kjenner det faktiske innholdet av. I denne og alle andre saker, kan mediene åpne eller lukke det politiske handlingsrommet. Derfor blir medienes omtale av den grønne skattekommisjonen nesten like viktig som kommisjonens grundige arbeid.

Flaut

NHO viser betydningen av politisk mot når de sier at det er så få av verdens parlamententer som har vedtatt CO₂-avgifter. Det er derfor ikke fruktbart å gå videre med dette åpenbart fornuftige virkemiddelet. NHO forklarer selvsagt ikke grunnen til deres situasjonsbeskrivelse. Grunnen er åpenbar og flau for både politikere og NHO. Grunnen er at til nå har for mange parlamententer gitt etter for press fra NHOs søsterorganisasjoner.

Sunn meny

Den grønne skattekommisjonen serverer nasjonen en sunn meny. En meny som vil gi et bedre miljø og økt sysselsetting. En meny der vi til slutt alle er vinnere. I et større barneselskap er det alltid noen som ikke liker noe i mammas lapskaus. Det gir de høylydt beskjed om. Så er det noen som heller vil ha noe som ikke serveres. De gråter gjerne høyst. Medienes dilemma er

om man skal presentere det gråtende barnet, eller det øvrige, smilende barneselskapet. Politikernes dilemma er deres gråtende hjertebarn.

Det er åpenbart at media spiller en helt sentral rolle på veien mot meninger. Det er også åpenbart at det krever meningers mot å behandle et hjertebarn likt med alle andre, å sette sammen den beste helhet. Men sitter man ikke på Stortinget nettopp for å vise meningers mot?

Krever så en grønn skatt, eller miljøspørsmål forøvrig et spesielt politisk mot? Både ja og nei. Ja, fordi det i mange tilfeller handler om omstillinger. Nei, fordi miljøpolitikk kan være så åpenbart lite konflikthfullt og så veldig enkelt som å velge en annen veitrase.

Landene

Disse 13 OECD-landene er vurdert: Belgia, Canada, Frankrike, Tyskland, Italia, Japan, Nederland, Norge, Portugal, Spania, Sverige, Storbritannia og USA.

Miljømål i fare:

Bare en av sju avtaler fulgt opp

I seks av sju internasjonale miljøavtaler rapporterer ikke avtalelandene hva de gjør for å oppfylle sine forpliktelser. Slappheten setter miljømålene i fare, advarer forsker.

N&M Bulletin

Ole P. Pedersen

Det er Fridtjof Nansen institutt (FNI) som har utarbeidet oversikten. I årets utgave av Green globe yearbook går det fram at det bare er i avtalen om langtransportert luftforurensning at alle landene har rapportert sine tiltak.

Svak skipsavtale

Dårligst er rapporteringen som gjelder avtalen om forurensning fra skip; bare 19 prosent av landene leverte rapport sist, i 1994.

Også avtalen om handel med truede arter og Montreal-protokollen om beskyttelse av ozonlaget følges dårlig opp av OECD-landene: under halvparten har levert rapport om egne tiltak sist det ble krevd.

Lover dårlig

Forsker ved FNI, Helge Ole Bergesen, mener den manglende rapporteringen lover dårlig for hvordan avtalelandene oppfyller miljøavtalene.

— Dette er veldig problematisk. Man kan tenke seg hva landene som ikke gidder å rapportere en gang, faktisk gjør for å nå sine forpliktelser. Dette ligger langt tilbake fra hva som er ønskelig, sier Bergesen. Han påpeker at liten interesse også kan være et økonomisk problem for avtalene, fordi land kan være uvillige til å bidra med penger til det administrative arbeidet.

— Er det slik at landene bare rapporterer om de tilfellene hvor de oppfyller avtalene?

— Det er god grunn til å tro det, men vi kan ikke dokumentere en slik påstand.

Landene

Disse 13 OECD-landene er vurdert: Belgia, Canada, Frankrike, Tyskland, Italia, Japan, Nederland, Norge, Portugal, Spania, Sverige, Storbritannia og USA.

— Hvorfor har avtalen om langtransportert luftforurensning så god oppslutning?

— Det er en avtale som har fungert i 20 år, og partene har bygget opp en gjensidig tillit. Avtalen inneholder et politisk press for å nå målene, samtidig som det byråkratiske systemet fungerer. Begge de to tingene må være på plass, sier Bergesen.

Britene og tyskerne best

Storbritannia og Tyskland er flinkest til å gjøre hjemmelekse sine.

FNI har også sett nærmere på 13 land i OECD-området, inkludert Norge, og om disse rapporterer om sitt miljøarbeid.

Av de 13 landene er det bare tre som har levert alle de

Rapportering

Internasjonale miljøavtaler har regler for hvordan landene skal rapportere om hva de gjør for å oppfylle avtalene. Slike rapporter er gjerne den eneste muligheten som finnes til å kontrollere at landene oppfyller sine forpliktelser.

sju rapportene. Storbritannia og Tyskland er flinkest til å rapportere. Begge har rapportert til de sju miljøavtalene, og bare en av dem har vært for sent ute. USA har også levert alle sine rapporter.

Norge har derimot ikke rapportert om sitt arbeid til Marpol-konvensjonen om forurensning fra skip, ei heller om arbeidet mot internasjonal handel med truede arter, ifølge FNI.

Avtalene

De sju avtalene i undersøkelsen er:

- Avtalen om langtransportert luftforurensning (herunder svovelavtalen)
- Montreal-protokollen om beskyttelse av ozonlaget
- Avtalen om forurensning fra skip (Marpol)
- Klimakonvensjonen
- Basel-konvensjonen om eksport av farlig avfall
- Avtalen om internasjonal handel med truede arter (Cites)
- Ramsar-konvensjonen om vern av våtmarker

Strid om utsetting av PCB-fisk

Norsk institutt for naturanalyse (Nina) ønsker å forgifte vill sjørret med PCB for å se hvordan denne miljøgiften påvirker fiskebestanden. Fylkesmannen i Finnmark går imot prosjektet.

N&M Bulletin

Jens P. Toldnæs

Etterhvert vet forskerne mye om den klororganiske miljøgiften PCB. Likevel ønsker forsker Even Jørgensen ved Nina å forgifte vill sjørret med PCB, slippe dem ut og så forsøke å fange dem inn igjen.

— Vi vet ikke hvordan lave konsentrasjoner påvirker en fiskebestand. Dette er dette vi ønsker å finne ut. Forsøket med PCB vil også være overførbart til andre miljøgifter, sier Jørgensen.

All årlig tilvekst hos sjørret foregår i løpet av 40 — 50 dager i sjøen om sommeren. Om vinteren tærer fisken på fettreservene.

Så lenge fisken har fett er den tolerant overfor miljøgifter. Hva skjer når fett er brukt opp? Hoper miljøgiftene seg opp i hjerne og nervevev hos fisken? Det ønsker forskerne å få svar på.

Forsøket med å forgifte vill sjørret innebærer «en viss risiko for at forgiftet fisk kan havne på kjøkkenbordet til sportsfiskere i området», heter det i et brev fra Nina til Alta og Loppa kommuner.

Fylkesmannen i Finnmark er ikke glad for prosjektet.

Selv om den forgiftede fisken skal merkes, er Fylkesmannen kritisk. Fylkesmannen har foreløpig bare uttalt seg til et forsøk hvor fisk skal forgiftes med dioksin, ikke PCB. Dioksinforsøket er skrinlagt.

— Det er likevel ingen prinsipiell forskjell på disse to miljøgiftene, sier fiskeforvalter Kjell Moen til N&M Bulletin. Folkehelse har imidlertid gitt grønt lys for prosjektet.

Fire år etter Moe-utvalget:

Miljøavgiftene havnet i skuffen

Fire år før Grønn skattekommisjon kom Moe-utvalget sin rapport om miljøavgifter — inkludert forslag om flat CO2-skatt for hele industrien. Siden har meldingen støvet ned i departementets skuffer.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

«Mot en mer kostnadseffektiv miljøpolitikk i 1990-årene» het rapporten som miljøavgiftsutvalget la fram i februar 1992. Utvalget var ledet av Thorvald Moe, som på vegne av Finansdepartementet også var med i Grønn skattekommisjon.

Den gang gikk en samlet kommisjon inn for en flat CO2-avgift som måtte gjelde

for alle områder. Kommisjonen kom også med en rekke andre forslag, som siden har blitt glemt av politikerne.

Noen gjentas nå av den grønne skattekommisjonen, som ideen om å avgiftsbelegge bedrifter som har konsesjon for å slippe ut miljøgifter, og å utvide svovelavgiften.

Moe-utvalget mente også at den kommunale subsidieringen av avfallspolitikken måtte opphøre.

— Vesensforskjell

Naturvernforbundets representant i Grønn skattekommisjon, Sveinung Oftedal, mener Moe-utvalget opprettholdt myten om at miljø og sysselsetting ikke lar seg forene, fordi utvalget bare så på områder hvor det gikk an å øke statens inntekter.

— Nå diskuterer vi en

omlegging hvor avgiftene flyttes til andre områder, men hvor det totale avgiftsnivået er uendret. Det er en vesensforskjell fra Moe-utvalget, påpeker Oftedal.

Grønn skattekommisjon slår fast at bruk av miljøavgifter gir en mer effektiv økonomi og flere arbeidsplasser. Derfor tror Oftedal at rapporten har større muligheter for gjennomslag, enn det Moe-utvalget i sin tid hadde.

— Er fulgt opp

Professor Michael Hoel ved Universitetet i Oslo satt også i både Moe-utvalget og den grønne skattekommisjonen. Han sier til N&M Bulletin at Moe-utvalget er fulgt opp.

— Utvalget utredet mye om prinsipper, men hadde ikke så mange konkrete forslag. En oppfølging er nedsettelsen av andre utvalg, som kunne

omgjøre prinsippene til konkrete forslag, sier Hoel.

Hoel sier det også i 1992 var «mye fram og tilbake» mellom utvalgets medlemmer om det skulle gå inn for CO2-avgift for alle sektorer.

— Hva er det som gjør at dette har blitt så vanskelig siden 1992?

— Det skyldes nok flere ting. Et poeng er at vårt nasjonale klimamål på den tiden var et sterkt argument. I dag er klimamålet mer diffust — både i tid og omfang.

Moe-utvalget

Utvalget hadde blant annet i oppgave å se på hvordan avgifter kunne bruke for å få et bedre miljø, slik at regjeringen fikk et grunnlag for å bruke økonomiske virkemidler i miljøpolitikken i statsbudsjettet.

Mysteriet med den blå rapporten

Grønn skattekommisjon vil endre skattesystemet slik at miljøet blir bedre, økonomien mer effektiv og flere får jobb. Et slikt forslag må få enhver politiker til å skjelve.

KOMMENTAR
Ole P. Pedersen

Da rapporten ble lagt fram 6. juni var det statsministerens veto mot konklusjonen i en faglig utredning som stjal overskriftene — naturlig nok. Men det var TV2 som rettet søkelyset mot det vesentlige poenget: «Hvorfor er omslaget på denne rapporten blått?», lurte TV-stasjonen på.

Ja, si det. Kanskje fordi innholdet til dels er høyrepolitikk slik Kåre Willoch ville definert det. Fylkesmannen kunne utvilsomt signert flertallets forslag. En mer effektiv økonomi må jo være en drøm for både Høyre og Arbeiderpartiet. At NHO gråter sine bitre tårer er ikke annet å vente.

Men at Arbeiderpartiets skattepolitiske

talsmann gjør sitt aller ytterste for å legge kommisjonens CO2-forslag dødt før det er presentert for offentligheten, det lover ikke godt for rapportens videre skjebne. Regjeringen fører da stø kurs må vite, selv om den skulle føre til dårligere miljø, høy arbeidsløshet og mindre effektiv økonomi.

Troverdighet

Problemet for Grønn skattekommisjon er at svært få mennesker med reell makt i Norge ønsker å slå hull på myten om at mer miljøvern er dårlig økonomi. Mer miljøvern betyr ofte omlegging av det eksisterende samfunnsystemet, noe som fører til at enkelte bedrifter må legges ned, mens andre kan ekspandere.

Eivind Reiten, Hydro-topp og tidligere energiminister, gjør sitt aller beste for å undergrave den kommisjonen han selv var en del av.

Da rapporten ble lagt fram framstilte han forslagene som om norsk industri får et høyere avgiftsnivå.

Det er ikke riktig. En forutsetning for arbeidet er at det totale avgiftsnivået ikke skal øke. Så når miljøavgiftene går opp, går arbeidsgiveravgiften ned. Det favoriserer bedrifter med mange ansatte, mens bedrifter som bruker mye energi, kommer dårligere ut. Man skulle jo tro at dette passet som hånd i hanske, i det minste for regjeringen og sosialdemokratiet.

I skuffen

Om den gjør det, passer den ikke for statsministeren. Om 15 måneder er det stortingsvalg, og hun har nok å stri med i gasskraftsaken.

For selv om Sigbjørn Johnsen skulle støtte skattekommisjonen, Kjell Opseth skulle si ja til høyere veiavgifter og Gudmund Hernes og Thorbjørn Berntsen gå i tospann for mindre trafikk, må de alle stå skolerett når Landsmoderen entrer scenen. Derfor blir det ingen grønn omlegging av skattesystemet så lenge doktor Brundtland skriver ut resepten.

Ja til CO2-avgift — nei til kulldrift

Kulldriften på Svalbard er i fare, om Grønn skattekommisjon får viljen sin.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Overføringene bør vurderes ut fra flere miljøkriterier enn det som er tilfellet i dag, mener kommisjonen. I rapporten trekkes det spesielt fram kulldriften på Svalbard. Myndighetene bør vurdere å redusere subsidiene ganske raskt, heter det i kommisjonens innstilling.

«Kommisjonen vil spesielt peke på at støtten til kullgruvedriften på Svalbard er problematisk», heter det i rapporten. Skattekommisjonen trekker fram klimaspørsmålet som årsak til at kulldriften må vurderes på nytt.

CO2-avgiften

Flertallet i kommisjonen mener kraftkrevende industri

skal ilegges CO2-avgift på 50 kroner per tonn CO2. I dag har denne delen av industrien fritak for CO2-avgift. Forslaget er meget lavt, ettersom CO2-avgiften på bensin er på over 350 kroner per tonn.

Mindretallet i kommisjonen består av representantene for departementene, samt industrien.

Andre hurtige tiltak

Kommisjonen er imidlertid enige om flere tiltak staten kan gjennomføre raskt:

- Transportstøtten til fiske og landbruk bør reduseres
- Færre må få støtte til å bygge skogsveier, grøfte og drifte i vanskelig terreng
- Fraktilskuddet for bensin bør reduseres

Kommisjonen har ikke hatt tid til å vurdere alle sidene ved alle forslag, men mener følgende kan innføres raskt, såfremt «tekniske og administrative sider» blir avklart:

- Avgifter på produkter: skal sikre innsamling av spesialavfall og annet søppel, og hvor avgiften går tilbake til industrien.
- Endre avgiften på drikkevareemballasje: Avgiften bør fastsettes ut fra miljøargumenter. Kommisjonen åpner for å fjerne fritaket for melk og melkeprodukter.
- Avgift på sluttbehandling av avfall: mellom 200 og 300 kroner per tonn.
- Avgift på utslippskonsepsjoner kan redusere utslipp.
- Avgifter på miljøgifter: Trikloretan, kobber og kadmium pålegges en avgift. Kommisjonen anbefaler at de farligste stoffene tas først.
- Avgifter på sprøytemidler bør variere ut fra hvor skadelige plantevernmidlene er. Avgiften på antibiotikaholdig fôr til fiske-

oppdrett må også vurderes nærmere.

Tiltak som krever utredning

Mest interessant er forslaget om en naturavgift. Utbyggere av vassdrag eller veier kan bli pålagt å dekke kostnadene ved naturinngrep. For å gjøre dette mulig, bør arealer klassifiseres, slik at det er mulig å ha forskjellige avgifter etter forskjellig type naturinngrep.

Kommisjonen skisserer også andre ideer:

- Materialavgift.
- Endring av personbeskatningen (som firmabilbeskatning).
- Økt avgift på ressursbruken i skogbruk og fiske (grunnrente), som en del av en omlegging innen næringene.

Vil endre avgiftene på trafikken

Samferdsel er det området der skattekommisjon foreslår flest endringer i skatter og avgifter.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Strakstiltak:

- Avgiften på diesel økes slik at den tilsvarer den del av bensinavgiften som er basert på bruk av veinettet. Dette vil gi en årlig merinntekt på 500 millioner.
- Autodieselavgift på busser. Busselskapene bør få kompensasjon for økningen.
- Avgifter på bruk av gass i kjøretøy.
- Engangsavgiftene på biler som brukes til personformål bør i større grad likebehandles med avgift-

ene på personbiler. Kombibiler og andre store biler blir dyrere. Årlig merinntekt: 1 — 1,5 milliarder.

- Takstene i bomringer bør variere for å regulere trafikken, for eksempel med tidsvariasjoner og fjerning av abonnementsordninger.

Subsidier som bør kuttes:

- Støtten til bygging av skogsveier, grøfting og drift i vanskelig terreng. Årlig innsparing er 60 millioner.
- Fraktilskuddet til bensin, diesel og andre oljeprodukter. Årlig innsparing er 160 millioner.
- Transportstøtten til landbruk og fiskeri. Årlig innsparing: 20 millioner.
- Investeringer i veiprosjekter med lav samfunnsøkonomisk lønnsomhet.

Tiltak som bør vurderes og tiltak som må utredes teknisk:

- Avgift på piggdekk. Avgiften bør variere geografisk. Årlig inntekt er usikker, men antas å ligge godt under 100 millioner kroner i året.
- Årsavgiften på tyngre kjøretøy bør variere etter bensinforbruket. Tiltaket gir ingen ekstraintekt.
- Dyrere årsavgift for de mest forurensende lystbåtene, mindre forurensende båter får lavere avgift. Tiltaket gir ingen ekstraintekt.

Tiltak som må avklares prinsipielt:

- Veipricing, det vil si at bilistene betaler etter hvor de kjører og hvor mye de

kjører. Arbeidet med prinsipielle og praktiske avklaringer må «gis høy prioritet» og «forslag konkretiseres i forbindelse med neste Vei- og Veitrafikkplan».

- Avgiftene på skip og havneavgifter må graderes etter miljøhensyn. I påvente av at dette blir gjennomført internasjonalt, foreslår kommisjonen at det lages et nasjonalt system. Ekstraintektens størrelse er usikker.
- Støyavgiften på fly utvides til å gjelde flere steder enn Fornebu og Bodø. Ekstraintektens størrelse er usikker.

Energi klart billigst i Norge

Kraftkrevende industri i andre OECD-land betaler inntil seks ganger mer for energien enn industrien i Norge. Det viser en svensk offentlig utredning.

N&M Bulletin
Audun Garberg

NHO truer med at industri vil flytte ut dersom den blir ilagt en CO₂-avgift. Truslene har kommet etter at flertallet i Grønn skattekommisjon foreslår å fjerne fritaket for CO₂-avgift i industrien, og sette den til 50 kroner per tonn CO₂. Til sammenligning er avgiften på bensin 367 kroner per tonn CO₂.

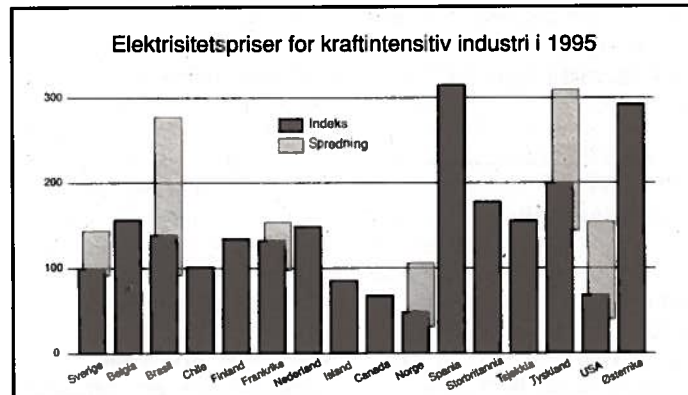
— Vi får et dobbelt tap ved at utslippene av miljøskade-

lige stoffer øker og andre land tar over arbeidsplassene, sa kommisjonsmedlem Gro Brækken i NHO da hun lekket kommisjonens instilling til pressen. Kort tid etter fikk NHO full støtte fra regjeringen. Departementenes representanter i Grønn skattekommisjon ble tvunget til å gå imot forslaget om en «flat» CO₂-avgift.

Billigst energi

Det NHO ikke nevner når de klager på forverret konkurransevne, er en svensk offentlig utredning som viser at den kraftkrevende industrien i Norge er tilgodesett med svært lave energipriser. Utredningen er gjengitt i rapporten fra Grønn skattekommisjon.

Kraftkrevende industri i Norge betaler langt mindre for energien enn kraftkrevende

El-priser i kraftkrevende industri. Sverige = 100. Kilde: SOU 1995:139.

industri i de andre 15 landene som er vurdert.

Nest billigst er energien i Canada, tett fulgt av USA. Men selv i disse to landene betaler kraftkrevende industri 40 prosent mer for energien enn i Norge.

Deretter følger Island,

Sverige, Chile, Frankrike, Finland og Brasil. I disse landene betaler industrien mellom 76 og 184 prosent mer for energien enn i Norge. Dyrest er energien i Østerrike og Spania. Der er prisene omtrent seks ganger høyere enn i Norge.

Frøene dør i verdens genbanker

Frøene i verdens genbanker er i ferd med å dø. — Genbankene har vært en falsk trygghet. Nå må vi innse at systemet ikke er godt nok.

N&M Bulletin
Siri Lehne Nilsen

Det sier Henk Hobbelenk, leder for det frivillige nettverket Genetic resources action international (Grain), til N&M Bulletin. Hobbelenk har vært i Oslo i forbindelse med en konferanse om matvaresikkerhet og biologisk mangfold. Det er spesielt landbrukets genressurser han er opptatt av.

— Frøene varer ikke evig, de må dyrkes ut med jevne mellomrom. Det er kostbart, og blir i alt for liten grad gjort.

En amerikansk studie fra slutten av 80-årene konkluderte med at en tredel av frøene var døde eller døende, med mindre noe ble gjort med en gang. Nå tyder enkeltlandenes rapporter på at halvparten av frøprøvene må plantes ut umiddelbart. Det betyr rundt en million prøver. For mange av dem er det trolig allerede for sent, sier Hobbelenk.

Dårlig planlegging

I dag er det rundt tusen genbanker i verden, men bare 70 av dem er beregnet på langtidslagring.

— Det siste tiåret er det bygd massevis av genbanker. Men planleggingen har vært dårlig; det er ikke satt av nok penger til drift, sier Hobbelenk.

— Nå antyder også Verdens

matvareorganisasjon (FAO) at vi mister en større del av landbrukets biologiske mangfold fra sviktende genbanker enn fra naturen.

Fattige bønder må med

Det industrielle landbruket benytter seg bare av et bitte lite utvalg av de genene som er avlet fram gjennom tidene. Arter som ikke lenger brukes kan dø ut. Botemiddelet har altså i stor grad vært lagring i genbanker.

— I tillegg til at lagringsmåten er usikker og ressurskrevende, er det en stor ulempe at plantefrø som lagres i genbanker ikke lenger kan tilpasse seg et skiftende miljø. Et annet element er at store mengder genressurser er hentet fra sør og til nord, og i dag kontrolleres i rike land. Man må innse hvilken viktige

rolle fattige land og fattige bønder har i arbeidet med å ta vare på landbrukets biologiske mangfold, sier Hobbelenk.

Han ønsker at bøndene deltar mer aktivt, og mener en kombinasjon av aktiv bruk av plantene på gårdsbruk, bevaring både i frølagre og i åkre må til.

Hobbelenk håper at internasjonale organer vil anerkjenne fattige land og bønder som sentrale for å ta vare på landbrukets genetiske ressurser. Landbrukets mangfold er tema på møtet til Konvensjonen om biologisk mangfold i november.

Samme måned arrangeres FN's toppmøte om matvaresikkerhet. I tillegg blir trolig FAO i løpet av året ferdig med reforhandlingen av en internasjonal avtale om plante-genetiske ressurser.

Naturvernåret 1995 nesten ukjent

Da Naturvernåret 1995 var over, visste nesten ingen at det hadde vært arrangert. En meningsmåling fra Feedback Research viser at Miljøverndepartementets millioner til Naturvernåret 1995 nærmest var bortkastet.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Spørreundersøkelsen gir miljøvernminister Thorbjørn Berntsen små resultater å slå i bordet med når han oppsummerer Naturvernåret. Undersøkelsen er også en kalddusj for naturvernorganisasjonene, som fikk 10 millioner kroner til å markere året.

Spørsmålet som ble stilt til 1044 personer var: «Miljøvernmyndighetene erklærte 1993 som friluftslivets år». 1995 var også et markeringsår, kjenner du til hva myndighetene erklærte 1995 som?»

I januar 1995 svarte 29 prosent av de spurte naturvernåret, miljøåret, eller miljøvernåret. Året etter svarer bare syv prosent det samme. Fra å være kjent blant nesten en tredjedel av befolkningen ved inngangen til naturvernåret, er naturvernåret ukjent for over 90 prosent av de spurte.

Ikke overrasket

Resultatet av meningsmålingen overrasker ikke Dag Hareide, som var generalsekretær i Norges Naturvernforbund i Naturvernåret 1995. Han mener et gjennombrudd i opinionen ville krevd langt større innsats av penger og tid fra regjeringen.

— Gro fant det ikke engang nødvendig å nevne året i sin nyttårstale. Det gjorde derimot kongen, og det lille oppblusset av oppmerksomhet rundt naturvernåret var det kongehuset som sørget for, sier Hareide.

Strategien til Naturvernforbundet ble derfor å øke det lokale engasjementet. Der mener Hareide at Naturvernåret hadde en positiv effekt.

— Vi fikk igang mye lokal aktivitet, og det ble laget en god del materiell.

Allemannsretten kjent

Naturvernårets tema var biologisk mangfold og allemannsretten. Men ingen svarte «biologisk mangfold» og bare én prosent svarte «allemannsretten» på spørsmål om emner de hadde opplevd særlig fokusert på i 1995. Attpåtil var det ved Naturvernårets slutt flere som syntes begrepet biologisk mangfold var vanskelig å forstå, enn i januar 1995.

Noen lyspunkter kan arrangørene likevel finne i rap-

porten. Kjennskapen til allemannsretten har økt. To tredjedeler av befolkningen vet nå hva som menes med allemannsretten. Fri ferdsel er den av rettighetene som er desidert best kjent.

Det har ikke lyktes N&M Bulletin å få Thorbjørn Berntsens kommentar.

— Industrien er verst

Natur og Ungdom og Bellona er mest kjent blant miljøorganisasjonene, mens forurensning fra industrien oppfattes som den største trusselen mot dyre- og plantearter i Norge.

Feedback Research har spurt om hvilke naturvern- og friluftslivsorganisasjoner folk kjenner til. Natur og Ungdom har i løpet av 1995 gått forbi Bellona, og blir i januar 1996 navnt av 40 prosent. Bellona ligger rett bak med 39 prosent. På tredjeplass ligger Naturvernforbundet med 27 prosent, mens Greenpeace ligger

på fjerdeplass med 19 prosent. I forhold til året før er Greenpeace blitt bedre kjent, mens Bellona ble mindre kjent.

Største trusler

Forurensning fra innenlandsk industri blir oppfattet som den største trusselen mot dyre- og plantearter i Norge. Hele 44 prosent av de spurte svarer dette. På andreplass kommer forurensning fra utlandet med 18 prosent. Deretter følger jakt, skogsdrift og jordbruk i storskala, nedbygging av naturarealer, motorisert ferdsel i naturen og veiutbygging. Bare to prosent vurderer klimaforandringer og masseturisme som de største truslene.

En meningsmåling Norsk Gallup har gjort for TV-aksjonen viser at miljøinteressen øker. 30 prosent svarer at de er mer opptatt av miljø i dag enn for ett år siden. Fire prosent er mindre opptatt av miljø.

LARVIK LINE

BERGEN REKLAMEATELIER

BRA
MESSERUDGANG
UTSTILLING
DEKORASJON
BILUTSTILLING
REKLAMESKILT
UTSTILLINGSUTSTILLER
SANDVIKSV. 110, 5035 BERGEN, NORWAY
TEL. +47 55 95 02 03 • FAX +47 55 95 21 80

V S
Vestlandske Salslag

MOVAR
INTERKOMMUNALT BELUKK FOR MOBERGEBØHLEN

Kvæmer Florø a.s.

P.O. Box 334 Tel. +47 57 74 10 22
N-6901 Florø Fax +47 57 74 34 34
Norway Telex 42 464 kfl n

MELAND KOMMUNE

BRANNVESENET

TINE

Vestlandsmeieriet

APOTEKERNES FÆLLESINNKLJØP

KVALSUND KOMMUNE

Energiverk

Leca

LECA RÆLINGEN
Arnesvegen, 2008 Fjerdingsby

ASKER KOMMUNE

Norsk eksport øker danske utslipp

Tørke og en massiv krafteksport fra Norge fører til at CO2-utslippene nå øker i Danmark. Danskene mener utslippene må regnes som norske.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Tidligere i år kunne N&M Bulletin fortelle at krafteksporten fra Norge har økt med hele tretti prosent på ett år. Kombinert med en tørr vinter og et svært høyt forbruk har dette nå ført til kraftmangel i Norge. Dermed må Danmark produsere mer kullkraft, noe som igjen fører til økte utslipp av klimagassen CO2.

Ifølge avisen Information

mener nå den danske Energistyrelsen og kraftselskapet Elsam at de økte CO2-utslippene ikke kan føres på Danmarks klimaregnskap. «Alternativet ville jo være at nordmennene selv bygget noen gassturbiner, og så ville utslippene komme derfra», sier direktør i Elsam, Georg Styrbo.

Kraftmarkedet i fare?

Danmark står hardt på sin holdning om at tilfeldig eksport, som nå skjer til Norge, ikke skal telle med i landenes klimaregnskap. Styrbo at om dette ikke skjer, kan det sette det internasjonale kraftmarkedet i fare. Årsaken er at om EU fordeles faste CO2-kvoter mellom sine medlemsland, vil det ikke være mulig for Dan-

mark å raskt øke produksjonen av kullkraft, fordi utslippskvoten ikke kan endres.

Avgjøres i sommer?

Det er til slutt verdens miljøvernministrene som må avgjøre om Danmark skal få gjennomslag for sin bereg-

ning. Ministrene møtes på en klimakonferanse i Geneve i sommer, men det er slett ikke sikkert at spørsmålet blir avgjort da. Danskenes standpunkt er meget kontroversielt, og kan åpne for et kaos i beregningene av de nasjonale klimautslippene.

Planlegger miljøtelefon

Telenor jobber nå med mulighetene for å etablere en miljøtelefon som kan gi svar på alt publikum vil vite om miljøspørsmål. Telefonen kan bli satt i drift allerede fra neste år.

N&M Bulletin
Audun Garberg

Når tante Olga lurar på hvor hun skal gjøre av det brukte lysstoffrøret sitt, kan hun ringe miljøtelefonen. Det skal også være mulig å få snakke med de som sitter på spisskompetanse, ikke bare generell informasjon, forteller miljørådgiver Ellen-Birgitte Strømø i Telenor.

Samarbeider

Selskapet Telenor Link AS er i ferd med å vurdere kostnader og den praktiske gjennomføringen. I dette arbeidet har de kon-

takt med en rekke forskjellige institusjoner og organisasjoner, deriblant Miljøverndepartementet, Statens strålevern og Miljøheimet. I tillegg planlegger de en miljødatabase som legges ut på internett.

Å bruke miljøtelefonen skal ikke koste mer enn tellerskrittene på et 815-numer, det vil si 90 øre per minutt, forteller Strømø.

Lettere å få informasjon

Målet er at telefonen skal kunne gi svar på alle miljøspørsmål. På grunn av de enorme mengdene informasjon som må samles blir databasen sannsynligvis bygd opp trinnvis, slik at Telenor i første omgang tilbyr informasjon om enkelte saker.

En annen løsning som vurderes er at sentralen viderekobler telefoner med kompliserte spørsmål direkte til den institusjonen som kan gi svar.

Ved neste avkjørsel: Ta toget!

I Limburg, sør i Nederland, skal det settes opp elektroniske skilt langs motorveien i et forsøk på å verve nye togpassasjerer. Skiltene viser avgangs- og ankomsttider for neste tog til byene Utrecht og

Den Haag. Målet er å få bilistene til å ta av ved neste avkjørsel og fortsette videre med toget. Og skulle ikke det lykkes kan skiltene i hvert fall få bilistene til å tenke på sin totale reisetid.

Miljø-ødeleggende jordbruk billigst

— Hvis miljøødeleggelsene var med i regnestykket, ville prisen på mat som er produsert i et industrielt jordbruk bli mangedoblet. Det mener den indiske forskeren Vandana Shiva.

N&M Bulletin
Iri Lehne Nilsen

Det industrielle jordbruket fortrenger småbønder som driver økologisk bærekraftig. Det er mulig på grunn av kraftig subsidiering, hevder den indiske vitenskapskvinnen, forfatteren og aktivisten Vandana Shiva. Hun var blant deltakerne på konferansen «Mat for alle i år 2010 — en utopi?» som tok for seg matvaresikkerhet og biologisk mangfold.

Shiva påpekte at amerikansk hvete i fjor kostet 2,50 dollar per skjepp (36,4 liter) på verdensmarkedet, mens det kostet bonden seks dollar å produsere den.

Hvis kostnadene av miljøødeleggelser som forurensning og erosjon også ble regnet med, ville prisen bli 111 dollar. Da er ikke ut-

slippene i forbindelse med transport av maten tatt med.

Mer enn hvete og ris

Shiva mener det moderne jordbruket er en trussel mot mangfoldet, blant annet fordi det satser på relativt få arter og få genetiske varianter av de forskjellige artene.

De moderne plantene er svært produktive når de tilføres nok kunstgjødsel, vann og sprøytemidler. Men de er basert på et lite utvalg av de genene som er avlet fram gjennom jordbrukets historie. Hvis den genetiske bredden forsvinner, blir vi svært sårbare for endringer i miljøet, sa Shiva.

Den dominerende oppfatningen har lenge vært at jordbruket må drives industrielt hvis vi skal produsere nok mat til verdens befolkning. Det stemmer ikke. Produktiviteten og bærekraften er større i kulturer hvor man dyrker mange planter. Men da må man selvfølgelig regne med all avlingen, ikke bare fokusere på enkeltarter som hvete og ris, slik det industrielle landbruket ofte gjør.

Ikke bare i u-land

Shiva poengterte at det ikke bare er i u-land dette er et

problem. Også i i-land er monokulturer og industrielt landbruk ødeleggende.

Mer makt til bøndene

Hvordan kan verden forvente å bevare jordbrukets mangfold hvis selve grunnlaget, bøndene, er svekket? spurte René Zalzaar, leder for SEARICE (South East Asia Regional Institute for Community Development). Han ga selv svaret: Bøndene må få bedre kontroll med utviklingen av jordbruket.

Utvikling og bevaring av de genetiske ressursene i jordbruket har vært bøndenes ansvar i årtusener. Nå foregår jordbruksforskning i stedet i laboratorier og sentraliserte institusjoner. Bøndene har gått fra å være aktive brukere til passive mottakere av ferdige produkter. De blir stadig mer avhengige av kunstgjødsel og sprøytemidler, og dette koster penger. Enda verre er det at bøndene begynner å tro at de ikke kan løse gjødsel- og sykdomsproblemer med ressurser de har tilgjengelig på sin egen gård.

Ny trussel

Zalzaar ser ikke særlig lyst på framtiden. Han oppfatter bioteknologien som en ny trussel

mot det biologiske mangfoldet og bøndenes kontroll.

Bruk av genmodifiserte planter kan gjøre utvalget av gener enda smalere, og det kan øke gapet mellom sentralisert forskning og jordbruksamfunnene, sier han.

Presisering om mobilmaster

I forrige nummer av Natur & Miljø Bulletin skrev vi om mobiltelefonmaster og det hodebry disse skaper for kommunene. Her uttalte informasjonsdirektør i NetCom, Gunnar Grythe, at han ikke hadde tro på et samarbeid med kommunene. Grythe presiserer at NetCom har samarbeidet med flere kommuner for å få til best mulige løsninger.

Derimot er det ikke mulig å la kommunene alene bestemme hvor mastene skal stå dersom vi skal få til en best mulig dekning, sier han.

Sjöstjerner, Asteroidea, klasse av pigghuder som har flat, stjerneformet eller femkantet kropp med sugeføtter på undersiden av armene. Munnen sitter midt på undersiden og fører inn til en sekkformet mage. De fleste sjöstjerner er rovdyr som lever av skjell, krabber og andre bunndyr. Noen av artene har så stor regenerasjonsevne at de kan danne en ny stjerne fra en enkelt arm. I norske farvann finnes ca. 40 av ca. 2000 arter.

Sjöstjerner, sjøpinnsvin og kråkeboller tar pulsen på havmiljøet ved å fungere som et slags miljøtermometer. Der de finnes er det sunne omgivelser.

Vi som har vårt virke i tilknytning til havet forstår hvor viktig det er å ta vare på det miljøet som er grobunn for alt liv.

NORGES REDERIFORBUND

Postboks 1452 Vika, 0116 Oslo.
Telefon: 22 41 60 80. Telefax: 22 41 50 21.

Selvrensende fettutskiller i glassfiberarmert polyester (GUP)

FOR HOTELLER • RESTAURANTER • STORKJØKKEN • GATEKJØKKEN

Kompakt design • Sylindrisk form • Lav vekt • Høy standard • Ruster ikke • Selvrensende

EN KONSTRUKSJON TILPASSET DIN-NORMER

OWENS-CORNING Fettutskiller er konstruert og dimensjonert tilpasset DIN 4040. Den tilfredsstiller de rammebetingelser Statens Forurensningstilsyn (SFT) setter til fettutskilling av avløpsvann til kommunalt nett (og de krav Fylkesmannen setter i sine utslippstillatelser til kommunene).

For både innendørs og nedgravd installasjon.	VF-2/3	VF-4/6	VF-7/9
Kapasitet	2-3 l/sek.	4-6 l/sek.	7-9 l/sek.
Vekt ca. kg	40	120	180

INGEN KORROSJON

OWENS-CORNING Fettutskiller er produsert i glassfiberarmert polyester (GUP). GUP korroderer ikke og er motstandsdyktig mot de fleste kjemikalier og gasser, samt absolutt resistent mot fettsyrer. Dette gir muligheter for installasjoner med stor grad av trygghet og lang levetid.

OWENS-CORNING PIPE & TANK
Postboks 2059, Håle - 3239 Sandefjord
Tlf. 33 44 91 00 - Fax 33 47 42 20

Stortinget utvider barskogvernet

**Mer barskog skal ver-
nes i framtida. Det er
Arbeiderpartiet enig
med SV og KrF om.
Men statsråd Thor-
bjørn Berntsen har
ingen plan for å
unngå at dagens
verneverdige skoger
går tapt mens vi
venter på vernet.**

N&M Bulletin

Arild Svalbjørg

— [Å gjøre det vanskeligere å bygge] skogsbilveier er ett virkemiddel. Andre får vi komme tilbake til etter hvert, sa miljøvernministeren som svar på spørsmål fra Paul Chaffey (SV). Hilde Frøfjord Johnson (KrF) ba miljøvernministeren utdype svaret, men Berntsen lot være å svare på spørsmålet.

Det var forrige torsdag Stortinget vedtok å utvide barskogvernet med 120 kvadratkilometer. Et forslag fra KrF og SV om å plusse på ytterligere 180 kvadratkilometer falt, men stortingsflertallet ga uttrykk for at verneplanen for barskog ikke er ferdig med denne runden.

Nok, men ikke nok

— 120 kvadratkilometer er ikke tilstrekkelig, sa saks-

ordfører Gunn Karin Gjøl (Ap), og varslet at Ap vil utvide vernet seinere. Hun var likevel godt fornøyd med denne utvidelsen av verneplanen.

— Det var et mål å forbedre vernet på tre områder — store, sammenhengende skogområder, kystnær barskog og høyproduktiv barskog på næringsrik mark i lavreliggende strøk. Alle de tre hensynene vil bli ivarettatt med denne utvidelsen, mente Gjøl.

For dyrt

— Det ville koste minst 250 til 300 millioner, kanskje mer, å plusse på de 180 kvadratkilometerne. Det er ikke aktuelt for Arbeiderparti-regjeringen de nærmeste par — tre årene, sa miljøvernminister Thorbjørn Berntsen under stortingsdebatten.

Han karakteriserte flere av forslagene fra de andre partiene som «ren symbolpolitikk» fordi de ikke hadde noen sjanse til å finansieres.

Miljøvernministeren synes ikke å mene at det er noen stor fare for at verneverdiene blir borte, selv om det går noen år til barskogvernet blir utvidet.

Verner seg sjøl

— 15 prosent av skogen er «null-områder» som verner

seg sjøl, sa Berntsen. Han siktet til at Landbruksdepartementet mener en så stor andel av skogen ligger i så utilgjengelige områder at det ikke lønner seg å hogge. Ingen av dem som ønsker seg mer vern er særlig beroliget.

— Å snakke om null-områdene er en lettvinnet utvei, mente Chaffey. Han pekte på at områdene ikke er sikret mot inngrep. Med en gang tømmerprisene går opp, kan det bli lønnsomt å hogge disse null-områdene.

Miljøvernere misfornøyd

Naturvernforbundet er misfornøyd med at verneplanen bare blir utvidet med 120 kvadratkilometer.

Totalt omfatter den nå 1,06 prosent av den produktive

skogen i Norge. Det er halvparten av hva finnene har vernet, og mindre enn en tredel av hva svenskene har vernet.

Også alle de naturfaglige høringsinstansene har ment at vernet måtte utvides med minimum 300 kvadratkilometer, eller det samme som SV og KrF foreslo.

— Det er likevel et viktig lyspunkt at Arbeiderpartiet sier at vernet av barskog i Norge ikke er slutt med dette, sier fagkonsulent Thor Midteng i Naturvernforbundet.

Flertallet på Stortinget vil sikre verneverdiene, men setter ikke inn gode nok virkemidler. Vår oppgave nå blir å bidra til at verneverdiene ikke ødelegges av hogst eller veibygging, sier Midteng.

POLAR
KULDESERVICE AS

Sørenga 1 - 7032 Trondheim

**Service på de fleste
typer kuldeanlegg**

**Salg -
Montasje**

Sentralbord 73 93 28 00

Vaktttelefon: 94 78 94 77

Telenor

Telenor Miljødivisjon

En synlig og kraftig miljøprofil i samfunn og marked

Telenor skal bidra aktivt til en bærekraftig samfunnsutvikling ved å:

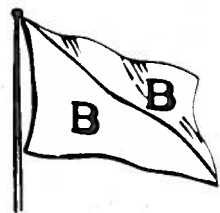
- framstå som en ledende miljøbedrift
- kontinuerlig forbedre sin miljøinnsats
- hjelpe kundene til å bli mer miljøvennlige

For å ivareta viktige miljøoppdrag i Telenor og i samfunnet utenfor har Telenor AS opprettet

Telenor Miljø AS

Spørsmål? - mer informasjon tlf: 33 35 65 76 Fax: 33 31 42 62

BUKSER OG BJERGNING A/S

**ET REDERI I SIKKERHETENS
OG MILJØETS TJENESTE**

Miljøkalender

17. — 21. juni: Møte i Oslo-Paris kommisjonen, Oslo.

21. — 22. juni: Forvaltning av naturarven. Seminar ved Jostedalsbreen nasjonalparksenter. Mer informasjon: 5787 7200.

24. — 27. juni: Europeisk bioenergikonferanse i København.

28. — 30. juni: Tradisjonsslått og slåttefest på Holt gård, Vestfold. Arrangert av blant andre Naturvernforbundet i Vestfold. Mer info: 3306 3035.

Våren 1996: Stortinget behandler regjeringens melding om gasskraftverk.

Våren 1996: Konferanse i Alta: «Hvordan få laksen tilbake til Sautso». Mer informasjon: 7844 4000.

1. — 6. juli: Byen som en organisme. Urban økologi nå og i framtiden. Konferanse i København, arrangert av organisasjonen for fornybar energi (OVE), tlf: +45 — 3537 3565.

2. — 5. juli: Konferanse om biologisk mangfold og spredning av fremmede arter, Trondheim. Arrangert av Miljøverndepartementet.

8. — 19. juli: Partskonferanse under klimakonvensjonen og forhandlinger om ny klimaavtale, Geneve.

13. — 15. august: IFOAM-96. Internasjonal vitenskapskonferanse i København om organisk landbruk. Mer info: +45 — 3537 2096.

16. — 18. august: On northern shores and islands. Internasjonal konferanse i Strömstad om human økologi. Mer info: +46 — 31 773 5340.

22. — 25. august: Bærekraftig utvikling og forbruk. Hvordan kan vi som forbrukere ta miljøansvar? Seminar på Nansenskolen, Lillehammer, arrangert av Norsk humanistisk akademi. Tlf: 6125 7133.

26. — 30. august: Forhandlinger om nye miljøavtaler i regi av ECE-konvensjonen, Geneve.

27. — 30. august: Offshore Northern Seas — oljekonferanse i Stavanger. Mer info: 5159 8100.

12. — 15. september: Konferanse i Kirkenes om miljøet i Barentsregionen. Arrangører: NGU, NIF, NITO, Kola science centre.

16. — 19. september: Miljøbykonferansen 1996 — fra ord til handling. Arrangert i Tromsø av Miljøverndepartementet og Tromsø kommune.

Oktober: Forhandlinger om ny klimaavtale, Geneve.

Oktober: Internasjonal fagmesse for miljørettet utstyr og teknologiske tjenester, Lyon. Mer info: Franske fagmesser, 2242 1860.

5. — 6. november: Rensedager i Grimstad. Fagseminar om biologisk fosfor/ nitrogenfjerning og slambehandling. Arrangert av Høyskolen i Agder, Grimstad kommune og NKF. Mer info: 3725 3000.

Grasrota i genpanel

«Vanlige folk» skal få si hva de mener om genmodifisert mat. Biotechnologinemda og de forskningsetiske komiteer inviterer til konferanse.

16 lekfolk med varierende bakgrunn, bosted, alder og kjønn skal plukkes ut til konferansen. Etter dialog med et bredt spekter av eksperter, skal de resonnerer seg fram til etiske og politiske anbefalinger angående genmodifisert mat.

— Hensikten med konferansen er både å komme med innspill til politikerne og skape et forum for debatt mellom eksperter og ikke-eksperter. Vi ser dette som et viktig redskap i et levende demokrati, sier Matthias Kaiser i Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi.

Det er første gang en slik konferanse arrangeres i Norge.

ABB

Hovedkontor:
Bergerveien 12, Postboks 94,
1361 BILLINGSTAD
Telefon 66 84 30 60

KPMG

**Revisjon og
Rådgivning**

KVALITET I ASFALT

Stora Papyrus Norge AS

Postboks 4207 Torshov

0401 Oslo

Tlf: 22 89 30 00 Fax: 22 15 48 33

**Leverer svanemerket finpapiir/
kopipapir**

Returadresse:

Natur & Miljø Bulletin

Boks 2113 Grünerløkka

0505 Oslo

FAMILIE ?

Ta barna med for 50 kr. og reis så langt du vil.

Dra på opplevingsferd med barna. Len deg tilbake i stolen med kaffikoppen.
Slapp av med film på TV, eller nyt kystlandskapet gjennom store
panoramaruter medan dei minste bygger legotårn i lekekroken.

Med Fylkesbaatane sin spesialpris for barn under 16 år, har du råd til å ta
barna med på ekspressbaten. Ein vaksen betaler full pris eller Grøn Rute-takst
og kan ta med inntil 4 barn for berre 50 kr. kvar.

Kontakt reisebyrå eller:

FYLKESBAATANE
REISESERVICE

Strandkaiteminalen, 5013 Bergen

Tlf. 55 32 40 15 – Fax 55 31 05 76